

การสังเคราะห์นวัตกรรมอุดมศึกษาและการใช้ประโยชน์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในประเทศไทย

สุบิน ยุระรัช^{1*}, เอกธิป สุขวารี²

¹ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยและการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Received: 20 February 2024

Revised: 8 March 2024

Accepted: 15 March 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทย (2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย และ (3) เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ผลงานวิจัยที่ทำในหัวข้อเกี่ยวกับนวัตกรรมอุดมศึกษา (2) นวัตกรรมอุดมศึกษาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี และ (2) นักวิจัยหรือนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมอุดมศึกษา เครื่องมือวิจัยมี 3 ฉบับ คือ แบบบันทึกข้อมูล แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในเดือนกรกฎาคม 2566 - กุมภาพันธ์ 2567 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) นวัตกรรมอุดมศึกษาที่สังเคราะห์ได้ มีจำนวน 214 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ (ร้อยละ 26.17) รองลงมา คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ร้อยละ 25.23) และมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ร้อยละ 25.23) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ร้อยละ 20.10) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ร้อยละ 3.27) ตามลำดับ (2) นวัตกรรมอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) นวัตกรรมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน 3) นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี 4) นวัตกรรมด้านกลไกหรือกระบวนการใหม่ 5) นวัตกรรมทางสังคม และ 6) นวัตกรรมด้านฐานข้อมูล และ (3) นวัตกรรมอุดมศึกษาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีและได้รับการถอดบทเรียน มี 5 ชิ้น ได้แก่ 1) หลักสูตรอบรมระยะสั้นแบบสร้างรายได้และมีผลกระทบสูง 2) ระบบตรวจสอบนักศึกษาเข้าห้องเรียนโดยใช้เทคนิคการรู้จำใบหน้า 3) โมเดลการขับเคลื่อนความยั่งยืน: UPC4Local-SDGs Action Model 4) ระบบการบริหารจัดการ Merli Process และ AGI Platform และ 5) แพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้และการสอนแนวใหม่สำหรับยุคหลังโควิด-19

คำสำคัญ: นวัตกรรมอุดมศึกษา การนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: subin.yu@spu.ac.th

The Synthesis of Higher Education Innovation and Utilization for Private Higher Education Institutions in Thailand

Subin Yurarach^{1,*}, Ekathip Sookvaree²

¹Center for Research Support and Education Quality Assurance,
Sripatum University

²University of the Thai Chamber of Commerce

Received: 20 February 2024

Revised: 8 March 2024

Accepted: 15 March 2024

Abstract

The objectives of this research were (1) to synthesize and classify the categories of higher education innovation in Thailand, (2) to analyze the categories of higher education innovation for private higher education institutions in Thailand and the utilization of those higher education innovations, and (3) to extract lessons learned of good practices of higher education innovation for private higher education institutions in Thailand. Samples consisted of research on topics related to higher education innovation, higher education innovations that are good practices, and researchers or innovators who create higher education innovations. The three kinds of research instruments were a data record form, a survey questionnaire, and an in-depth interview form. Data was collected during July 2023 - February 2024. Descriptive statistics and content analysis were used to analyze the data. The major research findings were as follows: (1) there were 214 synthesized Higher Education (HE) innovations and most of them were innovations from autonomous Higher Education Institutions (26.17 %), followed by government HEIs (25.23 %) and Rajabhat Universities (25.23 %), private HEIs (20.10 %) and Rajamangala University of Technology (3.27 %), respectively, (2) HE innovation is divided into 6 types: 1) Innovation in curriculum and learning management, 2) innovation in manpower production and development, 3) technology innovation, 4) innovation in new mechanisms or processes, 5) social innovation, and 6) database innovation, and (3) HE innovations that are 5 good practices and lessons learned include 1) a short-term income-generating and high-impact training course, 2) a system for checking students into class using facial recognition technique, 3) Sustainability Driving Model: UPC4Local-SDGs Action Model, 4) Merli Process Management System and AGI Platform, and 5) New Learning and Teaching Management Platform for the Post-COVID-19 Era.

Keywords: Higher Education Innovation, Innovation Utilization, Private Higher Education Institutions

* Corresponding Author; E-mail: subin.yu@spu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพราะนำไปสู่การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ แผนงาน กระบวนการและการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม นวัตกรรมที่ที่จะต้องสามารถสร้างความแตกต่าง สร้างคุณค่าใหม่ และสามารถใช้ประโยชน์ได้ นวัตกรรมอุดมศึกษาก็เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องปรับตัว โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพการศึกษาในมิติต่าง ๆ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องปรับตัว โดยการนำนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวโน้มหรืออนาคตของนวัตกรรมอุดมศึกษาในอีก 5 ปีข้างหน้า อาทิเช่น การออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ศาสตร์การสอนแนวใหม่ สื่อการสอนและการเรียนรู้ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย การเข้าถึงด้วยสหวิทยาการ การบูรณาการองค์ความรู้แบบข้ามศาสตร์ การปรับวัฒนธรรมองค์กรเพื่อนวัตกรรม การเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน นวัตกรรมการบริหารจัดการ การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรเพื่อการเข้าถึงในวงกว้างขึ้น การปฏิรูปดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการสอนและผู้สอน การสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงการศึกษา เป็นต้น (Woraphongpat et al., 2020)

จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ Harvard University ได้มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต เพื่อเสริมพลังความแข็งแกร่งทางวิชาการและความเป็นเลิศด้านการจัดการศึกษา (Charoenwongsak, 2013 cited in Matchimapiro, 2014) ทั้งนี้ Harvard University ได้จัดตั้งหน่วยงานชื่อว่า Harvard Initiative for Learning & Teaching (HILT) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย โดยเป้าหมายของ HILT ในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ การมีเมล็ดพันธุ์นวัตกรรมท้องถิ่นเกิดขึ้น เพื่อกระตุ้นให้คณาจารย์พัฒนาหรือปรับปรุงการสอนของตนเอง รวมทั้งการมุ่งมั่นยกระดับคุณภาพงานวิจัยทางการเรียนการสอน อันจะทำให้ Harvard University เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกที่ทรงพลังอำนาจทางการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (Matchimapiro, 2014)

ปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้อุดมศึกษาก้าวสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบอย่างมาก อาทิเช่น การปิดตัวของคณะต่าง ๆ อัตราการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาที่สูงขึ้น จำนวนผู้สมัครเรียนที่ลดน้อยลง การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตหรือระบบออนไลน์ ทำให้สถาบันการศึกษายุคใหม่จะไม่ใช่เพียงแหล่งสอนหนังสือ แต่ต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จะต้องมีการเร่งปรับตัวและปรับเปลี่ยนเพื่อให้ก้าวทันต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้นวัตกรรมอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จะนำมาใช้เพื่อให้มหาวิทยาลัยก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนทุกแห่งที่เป็นสถาบันสมาชิกได้นำนวัตกรรมด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหา พัฒนางาน และการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม หากจะเปรียบเทียบสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หรือในกำกับรัฐ กับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จะพบว่า สภาพการแข่งขันยังมีปรากฏให้เห็น ไม่ว่าจะเป็นด้าน

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน อัตราการแข่งขันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ฯลฯ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว และต้องใช้กลยุทธ์หลากหลายในการพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมอุดมศึกษาที่ดีจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีศักยภาพที่สูงขึ้นในการเพิ่มจำนวนนักศึกษา สร้างแรงจูงใจ สร้างภาพลักษณ์ และความแข็งแกร่งทางวิชาการ เพื่อหวังผลในการเพิ่มยอดจำนวนนักศึกษาที่มาสมัครให้เพิ่มมากขึ้น (Chanthasatrasamee and Phonsaram, 2019 cited in Chaisuwan, et al. (2020) และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการทำวิจัยเรื่องนี้ก็คือ ในอนาคตการพัฒนาคนอาจจะไม่ต้องพึ่งพาสถาบันอุดมศึกษาก็เป็นได้ เพราะผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้ง่ายจากแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ อาจารย์จะไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงแค่ผู้สอนเท่านั้น แต่จะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นผู้ให้คำแนะนำที่จะทำให้ผู้เรียนมีมุมมองหรือความคิดใหม่ ๆ และรู้จักแก้ปัญหาชุมชนและสังคมที่ตนเองอยู่ เป็นต้น (Chaisuwan et al., 2020)

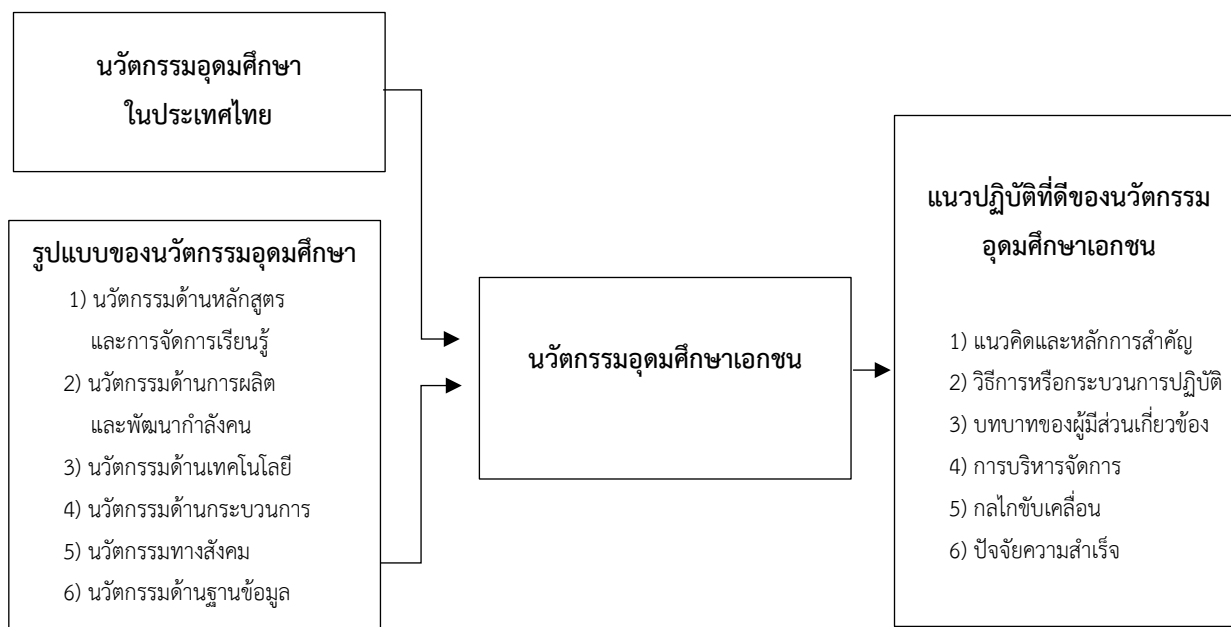
จากที่กล่าวมาข้างต้น สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยอยู่ในยุคภาวะวิกฤต ซึ่งถ้าหากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่ปรับตัวหรือไม่ริเริ่มที่จะนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ อาจจะส่งผลทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น ๆ ก้าวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความเสี่ยงสูงในการดำเนินกิจการ และอาจเป็นผลเสียในระยะยาวในเชิงของความอยู่รอด ดังนั้น การพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำเป็นที่จะต้องอาศัยนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กำหนด จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เพราะนอกจากจะทำให้ทราบนวัตกรรมอุดมศึกษาในภาพรวมของประเทศแล้ว ยังจะได้แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางให้กับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต่าง ๆ ได้นำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย
3. เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องนี้มาจากการศึกษาศึกษาบริบทข้อมูลทั่วไป ทำการรวบรวมและสังเคราะห์นวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีในประเทศไทย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และจำแนกรูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาและการใช้ประโยชน์ โดยมองใน 4 มิติคือ (1) ความถูกต้อง (2) ความเหมาะสม (3) ความเป็นไปได้ และ(4) ความมีประโยชน์ ทำการสะท้อนคิดถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ของนวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำเสนอรูปแบบ (Model) ของกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ ที่สามารถนำไปขยายผล/ทดลองใช้/เป็นต้นแบบให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนอื่น ๆ ตลอดจนเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ สรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ออกแบบโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แบ่งตามระยะของการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสังเคราะห์และจำแนกรูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทย ระยะที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยและการนำนวัตกรรมอุดมศึกษาเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ และระยะที่ 3 การถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

ตัวอย่างในการวิจัย

ระยะที่ 1 ตัวอย่าง คือ รายงานการวิจัยหรือบทความวิจัยที่ทำในหัวข้อเกี่ยวกับนวัตกรรมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับตามประกาศ ก.พ.อ. ประกอบด้วย (1) ฐานข้อมูลระดับชาติของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index: TCI) (2) ฐานข้อมูลระดับนานาชาติ เช่น ERIC, Scopus, SCIE, JSTOR เป็นต้น

ระยะที่ 2 ตัวอย่างในการวิจัย คือ ผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 71 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 42 แห่ง วิทยาลัยเอกชน จำนวน 19 แห่ง และสถาบัน จำนวน 11 แห่ง

ระยะที่ 3 ตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ข้อมูลงานนวัตกรรมอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผลงานนวัตกรรมอุดมศึกษาที่ได้รับรางวัลหรือโดดเด่นระดับชาติหรือนานาชาติ หรือ 2) เป็นผลงานนวัตกรรมอุดมศึกษาที่มีหน่วยงานนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางภายนอกสถาบัน และ (2) นักวิจัยหรือนักวิชาการ ที่สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมอุดมศึกษาชิ้นนั้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) มีความยินดีและสะดวกที่จะให้คณะผู้วิจัยเข้าไป

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์/ลงพื้นที่/สนทนากลุ่ม และ 2) เป็นนักวิจัยหรือนักวิชาการที่เป็นเจ้าของผลงานนวัตกรรมการอุดมศึกษานั้น ๆ และสถาบันต้นสังกัดให้ความยินยอม

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยมี 3 ฉบับ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบสำรวจเชิงคุณภาพ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 1 เครื่องมือวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล เพื่อบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลงานนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจากฐานข้อมูล ระยะที่ 2 เครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจข้อมูล เพื่อใช้สำรวจข้อมูลผลงานนวัตกรรมอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) รูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชน และ (2) การนำนวัตกรรมอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์ และระยะที่ 3 เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นเกี่ยวกับการถอดบทเรียนหรือสะท้อนคิดแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ของการสร้างนวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เครื่องมือวิจัยทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพทั้งหมด ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนวัตกรรมอุดมศึกษาจำนวน 3 คน ด้วยการวิเคราะห์ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เพื่อประเมินความเหมาะสมของคำถามสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ผลการวิเคราะห์พบว่า ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการสืบค้นผลงานวิจัยและนวัตกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ (Secondary Data) ระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน สสอท. โดยใช้แบบสำรวจที่สร้างขึ้นเพื่อสำรวจนวัตกรรมอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้พัฒนาขึ้น และระยะที่ 3 คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และถอดบทเรียนหรือสะท้อนคิดปฏิบัติที่ดีของการสร้างนวัตกรรมอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางของ Hubbard and Power (1999) ระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติเชิงบรรยาย และระยะที่ 3 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งนี้ การนำเสนอผลการวิจัยจะใช้วิธีการพรรณนาพร้อมตารางหรือภาพประกอบ

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมการอุดมศึกษาที่สืบค้นจากฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ ที่เป็นที่ยอมรับตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2562 พบว่า มีจำนวน 214 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ (ร้อยละ 26.17) รองลงมา คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ร้อยละ 25.23) และมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ร้อยละ 25.23) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ร้อยละ 20.10) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ร้อยละ 3.27) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบนวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา

ประเภทสถาบันอุดมศึกษา	จำนวนนวัตกรรม (f)	ร้อยละ (%)
1. สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ	56	26.17
2. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	54	25.23
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏ	54	25.23
4. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	43	20.10
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	7	3.27
รวม	214	100

2. ผลการสังเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทยจากการสืบค้นจากฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ ที่เป็นที่ยอมรับตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2562 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (ร้อยละ 64.95) รองลงมา คือ นวัตกรรมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน (ร้อยละ 11.68) นวัตกรรมด้านกลไกหรือกระบวนการใหม่ (ร้อยละ 8.41) ตามลำดับ ส่วนนวัตกรรมอุดมศึกษาที่มีน้อยที่สุด คือ นวัตกรรมทางสังคม (ร้อยละ 4.21)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนวัตกรรมอุดมศึกษาในประเทศไทยจากการสืบค้นจากฐานข้อมูล

รูปแบบนวัตกรรม	จำนวนนวัตกรรม (ทั้งหมด)*	ร้อยละ (%)	จำนวนนวัตกรรม (เอกชน)	ร้อยละ (%)
1. นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	139	64.95	17	40.48
2. นวัตกรรมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน	25	11.68	12	28.57
3. นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี	11	5.14	4	9.52
4. นวัตกรรมด้านกลไกหรือกระบวนการใหม่	18	8.41	5	11.90
5. นวัตกรรมทางสังคม	9	4.21	3	7.14
6. นวัตกรรมด้านฐานข้อมูล	12	5.61	1	2.38
รวม	214	100	42	100

*สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในกำกับรัฐ และเอกชน

จากตารางที่ 2 นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ (1) ระบบนิเวศนวัตกรรมในสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนนวัตกรรม (2) ผลการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการเรียนแบบร่วมมือเพื่อสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (3) นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนเชิงบูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมกำลังคนในศตวรรษที่ 21 รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย (4) ผลการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการเรียนแบบร่วมมือเพื่อสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (5) ความพึงพอใจในการทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษา (สื่อประกอบการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์) สำหรับนักศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุสิตธานี (6) องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา: การบริหารจัดการ (7) ทักษะ

การเรียนรู้และนวัตกรรม: คุณลักษณะสำคัญของพลโลกในยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (8) การพัฒนาการเรียนการสอนแบบเน้นนวัตกรรมเป็นฐานด้วยโครงการขนาดเล็กสำหรับวิชาวาระบบดิจิทัลขั้นสูง (9) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาทางด้านอุตสาหกรรมบริการ (10) การประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธนบุรี (11) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมคิวอาร์โค้ดเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน (12) นวัตกรรมสังคมการเรียนรู้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา (13) แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแพทย์แผนไทย สาขาผดุงครรภ์ไทยยุคไทยแลนด์ 4.0 (14) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเทคนิคการสอนแบบร่วมมือ (Learning Together: LT) สำหรับการเรียนการสอนวิชาการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางธุรกิจ ในยุคไทยแลนด์ 4.0 (15) Teaching and Learning Management in the Bachelor of Education Program of Thai Private Higher Education Institutions during COVID-19 (16) ผลการใช้นวัตกรรมแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการสื่อสารสนเทศกระบวนการ DMAIC ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และ (17) ผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมการสร้างความรู้และการคิดสร้างสรรค์ ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน พบว่า มีจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ (1) Organizational Resources and Work Engagement as Related to New Ways of Working at Private Universities in Bangkok, Thailand (2) ผลกระทบของภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงสู่นวัตกรรมของทีมี: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน ประเทศไทย (3) ความสัมพันธ์ระหว่างงานที่มีความท้าทาย การแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และผลการปฏิบัติงานเชิงนวัตกรรม โดยมีการแบ่งปันความรู้ เป็นตัวแปรกำกับ (4) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการตัดสินใจแก้ปัญหา เพื่อสร้างนวัตกรรมในองค์กร : บทบาทผู้นำองค์กรแห่งศตวรรษที่ 21 กับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร (5) การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในภาคกลาง (6) กรอบแนวคิดอิทธิพลของการจัดการองค์ความรู้ต่อการสร้างนวัตกรรมในองค์กรและความพึงพอใจในงานของบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร (7) แนวทางการสร้างนวัตกรรมในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ (8) Organizational Resources and Work Engagement as Related to New Ways of Working at Private Universities in Bangkok, Thailand (9) นวัตกรรมการจัดการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อเสริมสร้างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในองค์กรชั้นนำของ ประเทศไทย (10) ทิศทางการปรับตัวของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย (11) ปัจจัยเชิงสาเหตุการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย และ (12) รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารมืออาชีพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านเทคโนโลยี พบว่า มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ (1) การออกแบบและสร้างหุ่นยนต์แขนกลต้นแบบสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเป็นฐาน (2) การสร้างแบรนด์ให้ประสบความสำเร็จด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการสื่อสารการตลาด (3) เทคโนโลยีการศึกษาในยุค Thailand 4.0 และ (4) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านกลไกหรือกระบวนการใหม่ พบว่า มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ (1) Development of Innovation Management Strategies and Success of Thai Dessert Business in Central Region of Thailand (2) การพัฒนาการบริหารมหาวิทยาลัยเอกชนไทย ตามแนวคิดมหาวิทยาลัย

ผู้ประกอบการ (3) ภาวะผู้นำฝ่ายบริการและวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรตามการรับรู้ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดองค์กรคริสต์ศาสนา (4) A Model for Development of Counselling Centers in Thai Private Universities to Improve Student Services และ (5) ทักษะการบริการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านนวัตกรรมสังคม พบว่า มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) นวัตกรรมสังคมเพื่อการดูแลบุคคลออทิสติกในประเทศไทย (2) การเตรียมความพร้อมและการปรับตัวเพื่อการเกษียณอายุของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ (3) แนวทางการวางแผนทางการเงินเพื่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

นวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้านฐานข้อมูล พบว่า มีจำนวน 1 เรื่อง คือ การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบอโกลี สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานการวิจัยหรือบทความวิจัยที่ทำในหัวข้อเกี่ยวกับนวัตกรรมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับตามประกาศ ก.พ.อ. แล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามไปยังสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่อยู่ภายใต้สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.) จำนวนทั้งหมด 71 แห่ง ผลปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 10 คน จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำนวน 6 แห่ง ที่ให้ข้อมูลนวัตกรรมอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนที่เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และนวัตกรรมที่ทำเพื่อประโยชน์กับบุคคลภายนอก ในส่วนของนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้แก่ (1) ระบบตรวจสอบนักศึกษาเข้าห้องเรียนโดยใช้เทคนิคการรู้จำใบหน้า (2) นวัตกรรมการออกแบบหลักสูตร โดยประยุกต์ใช้ Business Model Canvas (ระบบการศึกษา work-based education) (3) คู่มือการใช้แบบวัดบุคลิกภาพเพื่อการศึกษาต่อและเลือกอาชีพ Instruction Manual: Personality Inventory for Educational Preference and Vocational Choice (4) นวัตกรรมการออกแบบหลักสูตรอบรมระยะสั้นแบบมีรายได้และผลกระทบสูง (เช่น ABC, DEF, The Story) (5) ระบบธนาคารหน่วยกิต

3. ผลการคัดเลือกนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนเพื่อการถอดบทเรียนและนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีของการสร้างนวัตกรรมอุดมศึกษา คณะผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยจะต้องผ่านเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ (1) ตอบโจทย์นโยบายของ สป.อว. (2) มีความแปลกใหม่ และสร้างสรรค์ (3) ช่วยยกระดับคุณภาพของสถาบัน ทั้งนี้ แนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนที่นำมาถอดบทเรียนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิจัยหรือนวัตกรรม และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 10 คน พบว่า มีนวัตกรรมจำนวน 5 เรื่อง ที่ได้รับการถอดบทเรียน ได้แก่ (1) หลักสูตรอบรมระยะสั้นแบบสร้างรายได้และมีผลกระทบสูง (2) ระบบตรวจสอบนักศึกษาเข้าห้องเรียนโดยใช้เทคนิคการรู้จำใบหน้า (3) โมเดลการขับเคลื่อนความยั่งยืน: UPC4Local-SDGs Action Model (4) ระบบการบริหารจัดการ Merli Process และ AGI Platform และ (5) แพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้และการสอนแนวใหม่สำหรับยุคหลังโควิด-19 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ที่	ชื่อนวัตกรรม	สถาบัน	ที่มา	เหตุผลที่คัดเลือก	สาระสำคัญ	ปัจจัยความสำเร็จ
1	หลักสูตรอบรมระยะสั้นแบบสร้างรายได้ และมีผลกระทบสูง: ABC, DNA, DEF, The Story	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	Literature Review	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบโจทย์นโยบายของ สป.อว. เรื่อง หลักสูตร Non-Degree - มีผลกระทบในการสร้างเครือข่ายระดับ Big Name และมีรายได้สูง 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นหลักสูตรฯ ที่ได้รับการออกแบบให้ตอบ โจทย์ผู้บริหารและคนทำงานยุคใหม่ - เป็นหลักสูตรเพื่อ Up Skill, Re Skill และ New Skill ที่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง - อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นหลักสูตรที่ให้ ความสำคัญกับการเรียนกับตัวจริง ประสบการณ์จริง และการลงมือทำ 	<ul style="list-style-type: none"> - Branding ของอธิการบดีและการมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม - รู้จักถึงความต้องการของเจ้าของสถานประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจ - วิทยากรมีชื่อเสียงระดับชาติหรือโลก - เน้นการเรียนรู้แบบ Happy Learning และ Know How จาก Success Case เพื่อให้ได้เคล็ดลับในการทำธุรกิจ - มีทำเนียบรุ่นและกิจกรรมสำหรับศิษย์เก่าที่ทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง
2	ระบบตรวจสอบนักศึกษาเข้าห้องเรียนโดยใช้เทคนิคการรู้จำใบหน้า	มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก	ฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1	<ul style="list-style-type: none"> - มีความแปลกใหม่สร้างสรรค์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล - ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่อยู่ใน TCI กลุ่ม 1 และผลงานได้รับการจดอนุสิทธิบัตร 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นระบบการสแกนใบหน้าเพื่อตรวจสอบการเข้าเรียนของนักศึกษา - เป็นระบบที่นำมาใช้แก้ปัญหาการฝากเช็คชื่อเข้าเรียน สนับสนุนความเป็น Smart Classroom - เป็นระบบที่ลงทุนไม่มากนัก นอกจาก Software แล้ว ในส่วนของ Hardware ห้องจะต้องติดตั้งอุปกรณ์เพียงแค่คอมพิวเตอร์และกล้องเท่านั้น (ยังไม่เชื่อมกับ Smart Phone) - สามารถต่อยอดให้เป็นระบบ IOT หรือ AI ที่ตรวจสอบผู้บุกรุกภายในอาคารได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นนวัตกรรมที่สร้างมาจากองค์ความรู้จากการวิจัยเชิงทดลอง - ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน และมีนโยบายในการพัฒนา Smart Classroom - ความรู้ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ที่	ชื่อนวัตกรรม	สถาบัน	ที่มา	เหตุผลที่คัดเลือก	สาระสำคัญ	ปัจจัยความสำเร็จ
3	โมเดลการขับเคลื่อนความยั่งยืน: UPC4Local-SDGs Action Model	มหาวิทยาลัยสยาม	ฐานข้อมูล Scopus	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบโจทย์นโยบายของ สป.อว. ในการขับเคลื่อน SDGs ของ UN - เป็น 1 ใน 2 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ได้รับการจัดอันดับโดย THE Impact Rankings for SDGs ในปี 2023 และ UI Green Metric 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นโมเดลการขับเคลื่อนความยั่งยืนด้วย 4 CO ได้แก่ 1) Co-Create 2) Co-Design 3) Co-Produce และ 4) Co-Reflect - เน้นการเป็น Campus for Living Lab ที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ นักศึกษา และชุมชน - เป็นโมเดลที่บูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไป (Gen. Ed.) ที่เน้นการสอบแบบทีมในลักษณะ Interdisciplinary 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีวิสัยทัศน์ด้านความยั่งยืน - มีนโยบายและแนวปฏิบัติชัดเจนในการเป็นมหาวิทยาลัยยั่งยืน (Sustainable University) - มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันขับเคลื่อนความยั่งยืน - เน้นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active learning) ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์จริง (Real-life Experience)
4	ระบบการบริหารจัดการ Merli Process และ AGI Platform	สถาบันการจัดการปัญหาภิวัตน์	Literature Review	<ul style="list-style-type: none"> - ตอบโจทย์นโยบายของ สป.อว. ในด้านการประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากล - เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพียงแห่งเดียวที่ผ่าน EdPEX 200 ในระดับคณะ (คณะอุตสาหกรรมเกษตร) 	<ul style="list-style-type: none"> - AGI Platform เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการระดับคณะในเชิงธุรกิจที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์ TQA - เป็นระบบการทำงานที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการคนให้ถูกกับงาน และการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนข้อผิดพลาดเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง - เป็นระบบที่มีการติดตามการทำงานเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญ จริงจัง และมีนโยบายชัดเจนเรื่องคุณภาพ - คุณลักษณะขององค์กรที่มีความเป็น Corporate University ทำให้มีบริบทที่เอื้อต่อการบริหารคุณภาพตามเกณฑ์ EdPEX - คณะผู้บริหารเป็นผู้ประเมิน TQA และขับเคลื่อนเกณฑ์คุณภาพด้านนี้มาก่อน - คณาจารย์และบุคลากรเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีหัวใจในเชิงธุรกิจ - มีบรรยากาศของการทำงานแบบทีม - เป็นคณะเกิดใหม่ที่นำระบบ EdPEX มาใช้ตั้งแต่เปิดคณะ ทำให้ง่ายต่อการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ที่	ชื่อนวัตกรรม	สถาบัน	ที่มา	เหตุผลที่คัดเลือก	สาระสำคัญ	ปัจจัยความสำเร็จ
5	แพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้และการสอนแนวใหม่สำหรับยุคหลังโควิด-19	มหาวิทยาลัยมหาดไทย	ฐานข้อมูล	- ตอบโจทย์นโยบายของ สป.อว. เรื่องการจัดการเรียนรู้ยุคหลังภาวะวิกฤติโควิด-19 - มีความแปลกใหม่และสร้างสรรค์	- เป็นแพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้แนวใหม่ทั้ง On Site และ On Line เพื่อตอบโจทย์พื้นที่เสี่ยงในภาคใต้ - เป็นนวัตกรรมในเชิงกรอบแนวคิดและกระบวนการที่เน้น 5 องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) Curricula Design ที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ไม่ปกติ (Unexpected situations) 2) Institution Support การเรียนการสอนแบบที่ยืดหยุ่น 3) การเรียนการสอนที่เน้น Dynamic learning 4) การมีสัญญาณ Wifi ที่ Stable เพื่อให้นักศึกษาพร้อมเรียนรู้ 5) การอำนวยความสะดวกในการสอน และการประเมินด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม - การเรียนการสอนเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต	- ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีวิสัยทัศน์ และกล้าปรับเปลี่ยนในการนำ AI และเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน - ความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายสถาบันในการจัดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ เช่น Software ใหม่ ๆ โปรแกรม ChatGPT เป็นต้น

โดยสรุป นวัตกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีจำนวน 5 เรื่องดังกล่าว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และการสอน (2) นวัตกรรมด้านความยั่งยืน และ (3) นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ โดยมีปัจจัยความสำเร็จ (Success Factor) ร่วมกัน คือ (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุน (2) รู้จักหาคำตอบความต้องการของผู้ใช้นวัตกรรม (3) เครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งกับศิษย์เก่า ชุมชน ภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรม (4) วิทยาการรับเชิญมีชื่อเสียงระดับชาติหรือโลก (5) การรู้เท่าทันการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (6) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และ

เทคโนโลยีดิจิทัล (7) การใช้โจทย์ความยั่งยืนเป็นพลังในการขับเคลื่อน (8) คณาจารย์และบุคลากรเป็นคนรุ่นใหม่ และ (9) การทำงานแบบทีม

อภิปรายผล

1. จากผลการสังเคราะห์นวัตกรรมอุดมศึกษาที่สืบค้นจากฐานข้อมูลผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ ที่เป็นที่ยอมรับตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2562 พบว่า มีจำนวน 214 เรื่อง และส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมที่เกิดมาจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ (ร้อยละ 26.17) สะท้อนให้เห็นความอิสระในการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมได้มากกว่าสังกัดอื่น เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ (Autonomous University) เป็นสถาบันที่มีการบริหารจัดการอิสระแยกจากระบบราชการ แต่ยังคงได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป (Block Grant) ที่รัฐจัดสรรให้เป็นรายปีโดยตรง เพื่อใช้จ่ายตามความจำเป็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยและเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา (Wikipedia, 2024) ขณะที่นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีจำนวนไม่มากนัก (ร้อยละ 20.10) อาจจะเป็นเนื่องด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่ได้รับการสนับสนุนหรือได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ ในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการผลิตนวัตกรรมต่าง ๆ (Chaitat et al., 2019) อาทิเช่น (1) ปัญหาจำนวนนักศึกษาที่ลดลงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัว (3) การปรับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับคนวัยทำงานและผู้สูงวัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอาจมีข้อดีหรือข้อได้เปรียบหลายประการเมื่อเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่หากสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อาจจะเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมมากขึ้นได้ อาทิเช่น (1) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความสัมพันธ์กับวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมดีกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งอาจจะเป็นโอกาสที่จะทำให้บัณฑิตได้มีโอกาสเรียนรู้กับประสบการณ์จริง และได้งานทำรวดเร็วกว่า (2) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางที่ช่วยให้เกิดนวัตกรรมได้รวดเร็วหากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น ๆ เห็นความสำคัญและมีการขับเคลื่อนที่จริงจัง (3) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความรู้ความชำนาญในการวางยุทธศาสตร์การตลาดมากกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งจะทำให้การสร้างการยอมรับทำได้รวดเร็วกว่า โดยเฉพาะในเรื่องการตลาดเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษา เป็นต้น

2. รูปแบบของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยที่เกิดจากการสังเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (ร้อยละ 64.95) อาจจะเป็นเนื่องด้วยสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในกำกับรัฐ หรือเอกชน ต่างก็มีพันธกิจที่สำคัญ คือ การผลิตบัณฑิต ดังนั้น นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้จึงมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากเกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอนโดยตรง ขณะที่ รองลงมา คือ นวัตกรรมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน (ร้อยละ 11.68) ส่วนนวัตกรรมอุดมศึกษาที่มีน้อยที่สุด คือ นวัตกรรมทางสังคม (ร้อยละ 4.21) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังมีนวัตกรรมทางสังคมในจำนวนไม่มากนัก ขณะที่ในปัจจุบันมีความชัดเจนว่าสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนหรือสังคม ไม่เฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเท่านั้นที่ทุกแห่งมีการกำหนดยุทธศาสตร์การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (Meeting of the presidents of Rajabhat University, 2019) อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากรูปแบบนวัตกรรมที่สืบค้นได้จาก

ฐานข้อมูล ได้แก่ (1) นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (2) นวัตกรรมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน (3) นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (4) นวัตกรรมด้านกลไกหรือกระบวนการใหม่ (5) นวัตกรรมทางสังคม และ (6) นวัตกรรมด้านฐานข้อมูล รวมไปถึงนวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้จากแบบสอบถาม เนื่องด้วยผลงานนวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้จากเอกสารเป็นผลงานนวัตกรรมที่มีพื้นฐานมาจากการทำวิจัยองค์ความรู้เท่านั้น แต่จริง ๆ แล้ว นวัตกรรมอุดมศึกษาอาจไม่ได้มาจากการวิจัยเพียงอย่างเดียว แต่อาจมาจากการพัฒนาหรืองานสร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย นอกจากนี้ อาจมีความเป็นไปได้ที่นวัตกรรมอุดมศึกษาอาจจะมีรูปแบบอื่น ๆ ตามนิยามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสถานการณ์นโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ที่นิยามคำว่า “นวัตกรรม” ไว้ว่าหมายถึง ผลิตภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ บริการ กรรมวิธีที่เกี่ยวกับการผลิต การจัดโครงสร้างองค์กระบวนบริหารจัดการ การบริหารการเงิน ธุรกิจ การตลาด หรือในการอื่นใด ทั้งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่หรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญและนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้างทั้งในเชิงพาณิชย์และสาธารณะ (Royal Gazette, 2019)

3. แนวปฏิบัติที่ดีของนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยที่นำมาถอดบทเรียน ได้แก่ (1) หลักสูตรอบรมระยะสั้นแบบสร้างรายได้และมีผลกระทบสูง (2) ระบบตรวจสอบนักศึกษาเข้าห้องเรียนโดยใช้เทคนิคการรู้จำใบหน้า (3) โมเดลการขับเคลื่อนความยั่งยืน: UPC4Local-SDGs Action Model (4) ระบบการบริหารจัดการและขับเคลื่อน EdPEx200: Merli Process และ AGI Platform และ (5) แพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้และการสอนแนวใหม่สำหรับยุคหลังโควิด-19 ยังมีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนบางแห่งประสบความสำเร็จในหลายด้าน และอาจจะมีนวัตกรรมที่ดีในการดำเนินงานและขับเคลื่อน แต่ไม่ได้นำมาถอดบทเรียน เช่น (1) นวัตกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เพราะมีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนหลายแห่งที่ดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. กำหนด (Sangjaroon, 2023) ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (2) ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) (3) การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning: WIL) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมเหล่านี้จะมีประโยชน์มากขึ้นหากได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะในเชิงพาณิชย์และสาธารณะ (Royal Gazette, 2019) เชิงนโยบาย เชิงสังคม หรือเชิงแนวคิด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการค้นหา เลือกรสร และนำไปปฏิบัติ (Smith, 2006) เพราะนวัตกรรมอุดมศึกษาเอกชนที่ดีและมีคุณภาพ อาจจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความอยู่รอดปลอดภัยในภาวะชะลอตัวของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย (Chaisuwan et al., 2020) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาเอกชนทุกแห่ง หากต้องการที่จะอยู่รอดและมีความก้าวหน้าและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงจำเป็นที่จะต้องอาศัยนวัตกรรมในการขับเคลื่อนและพัฒนาไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมอุดมศึกษาในรูปแบบใด เช่น นวัตกรรมด้านการเรียนรู้ (Pantumnawin and Pantumnawin, 2021; Woraphongpat et al., 2020; Matchimapiro, 2014) นวัตกรรมการบริหารที่เน้นการเป็นผู้ประกอบการ (Kwanmuang, 2021) ในส่วนของปัจจัยความสำเร็จที่ร่วมกันของแนวปฏิบัติที่ดีในทุกนวัตกรรม ได้แก่ (1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน และมีนโยบายในการขับเคลื่อน (2) ความใหม่และความเป็นเอกลักษณ์ของนวัตกรรม (3) การมีส่วนร่วมและบรรยากาศของการทำงานแบบทีม (4) การรู้ใจความต้องการของผู้ใช้นวัตกรรม (5) ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และ (6) เป็นองค์ความรู้จากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรนำแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยความสำเร็จที่ได้รับการถอดบทเรียนมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสถาบันตามพันธกิจ

1.2 สถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรกำหนดกลยุทธ์และค่าเป้าหมายเกี่ยวกับนวัตกรรมที่จะมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนคุณภาพและความอยู่รอดของสถาบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) ทั้งที่เป็นแบบกรณีศึกษาเดี่ยว (Singel Case Study) หรือพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Studies) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ประสบความสำเร็จในด้านอื่น ๆ เพื่อค้นหานวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงของการติดตามและประเมินผลการนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.3 ควรมีการศึกษาในเชิงประเมินความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมอุดมศึกษาไปจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าในเชิงพาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยนพระราชาอุปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.) และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (ชุดกลาง) มหาวิทยาลัยศรีปทุม (เอกสารรับรองเลขที่ COA. No. SPUIRB-2023-021)

เอกสารอ้างอิง

- Chaitat, C. et al. (2019). Educational management model to develop the quality of private higher education institutions. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 12(4), 1112 - 1133.
- Chaisuwan, S et al. (2020). Survival and safety in the slowdown of Thai private universities. *Suvarnabhumi Institute of Technology Academic Journal*, 6(1), 611 – 622. (in Thai)
- Hubbard, R. S., and Power, B. M. (1999). *Living the questions: A guide for teacher researchers*. Portland, ME: Stenhouse.
- Kwanmuang, N. (2021). *Development of administration of Thai private universities according to the concept of entrepreneur university*. Thesis of the Degree of Doctor of Education in Leadership and Innovation in Educational Administration, Siam University. Graduate School, Siam University. (in Thai)

- Matchimapiro, W. (2014). The role of educational innovation in learning. *Ratchapruerk Journal*, 12(2), 1–9. (in Thai)
- Meeting of the presidents of Rajabhat University. (2019). *Rajabhat University Strategy for Local Development: 20 years Period (2017-2036) (revised edition 11 October 2018)*. Office of the Rajabhat University Presidents' Conference. (in Thai)
- Pantumnawin, D. and Pantumnawin, D. (2021). Academic development innovations to increase Effectiveness according to higher education learning standards. *Thonburi Rajabhat University Journal*, 15(2), 206 – 219. (in Thai)
- Royal Gazette. (2019). *Higher Education, Science, Research and Innovation Policy Council Act. National Year 2019 (Volume 136, Section 57)*. [Online]. Retrieved on 20 February 2024 from: <https://www.mhesi.go.th/index.php/all-legal/74-act/2204-sdggf.html> (in Thai)
- Sangjaroon. S. (2023). Head of the mission to evaluate and accredit higher education institutions. *Interview*. 8 December 2023. (in Thai)
- Smith, D. (2006). *Exploring innovation*. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- Woraphongpat, N. et al. (2020). Innovation in higher education institutions. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(1), 106 – 123. (in Thai)
- Wikipedia. (2024). *Autonomous higher education institutions*. [Online]. Retrieved on 20 February 2024 from: https://th.wikipedia.org/wiki/Autonomous_higher_education_institutions. (in Thai)